

20.4.2009

Dnro 1240/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Sarja

Suomen Akatemian hakuohjeiden asianmukaisuus

1

KANTELU

Kantelija pyysi eduskunnan oikeusasiamiehelle 11.4.2007 osoittamassaan kirjeessä oikeusasiamiestä tutkimaan Suomen Akatemian menettelyn englannin kielen vaatimusta koskevassa asiassa.

Kantelijan kertoman mukaan Akatemian tammikuun 2007 tutkimusrahoituksen haussa sähköinen hakemuslomake oli ollut englanniksi, minkä lisäksi hakuohjeiden mukaan kaikki liitteet, mukaan lukien tutkimussuunnitelma, oli kirjoitettava englanniksi. Kantelijan mukaan englannin kielen vaatimus oli hakuohjeiden mukaan ehdoton. Edelleen Kantelija katsoi muun muassa, että vaatimalla englannin kielen taitoa Akatemia asettaa hakijat perusteettomasti eriarvoiseen asemaan ja epäili, että hyvällä englannilla kirjoitetut tutkimussuunnitelmat tulevat todennäköisesti luetuiksi pätevämmiksi kuin huonolla englannilla kirjoitetut.

3

RATKAISU

3.1

Hakemuksessa käytetyn kielen merkitys hakemuksen käsittelyssä

Suomen Akatemia selosti selvityksessään Akatemian hakukäytäntöjä. Yhtäältä siinä todettiin, että hakijalla on aina halutessaan oikeus saada hakemuksensa käsiteltyä suomen tai ruotsin kielellä ja että hakemuksen kieli ei ole ratkaiseva hakemuksen menestymisen näkökulmasta. Kieli ei siten vaikuta hakijan mahdollisuuksiin saada rahoitusta. Toisaalta selvityksessä oli kuitenkin todettu, että kotimaisilla kielillä laaditun hakemuksen tieteellistä arvoa ei voida arvioida kansainvälisessä paneelissa tai käyttäen kansainvälisiä asiantuntijoita. Sen sijaan arvioinnin tekee kaksi kotimaista asiantuntijaa.

Edellä todetun perusteella jäi mielestäni jossain määrin kysymyksenalaiseksi ensinnäkin se, asettaako edellä kuvattu menettely suomen- tai ruotsinkieltä käyttävät hakijat tosiasiallisesti englannin kielisen hakemuksen tehneitä huonompaan asemaan, koska viimeksi mainittujen hakemukset arvioidaan kansainvälisessä asiantuntijakokoonpanossa. Toisin sanoen menettely saattaa johtaa käytännössä siihen, että kotimaisilla kielillä tehdyt hakemukset käsitellään suppeammassa menettelyssä. Tämä taas voi johtaa sellaiseen päättelyyn, että kansainvälisessä asiantuntija-arvioinnissa hyväksi arvioidut hakemukset asettuvat muita hakemuksia edullisempaan asemaan juuri siitä syystä, että niillä on voitu arvioida olevan kansainvälistä kantavuutta. Toiseksi heräsi vielä edellä todettuun liittyen kysymys siitä, tulisiko Suomen Akatemian itse kääntää tai käännettää suomen tai ruotsin kielellä

laaditut hakemukset englanniksi, mikäli Akatemian käyttämä kansainvälinen arvioitsijajoukko ei niitä muuten kykenisi ymmärtämään.

Edellä esitettyjen kysymysten johdosta Suomen Akatemian lisäselvityksessä on todettu muun muassa, että tilanne ei ole se, että pelkästään suomen tai ruotsin kielellä laaditut hakemukset arvioidaisiin paneelien ulkopuolella tai että näillä kielillä laaditut hakemukset arvioidaisiin aina ainoastaan yksittäisten asiantuntijoiden toimesta. Sen sijaan ratkaisu menettelytavasta riippuu muistakin tekijöistä kuin hakemuksen kielestä. Suomen- ja ruotsinkieliset hakemukset käsitellään Akatemian mukaan samalla huolellisuudella kuin englannin kielellä laaditut ja ne käyvät läpi saman valmistelu-, arviointi- ja päätöksentekoprosessin. Rahoituspäätöksiä tekevä toimikunta painottaa päätöksiä tehdessään ensisijaisesti tutkimushankkeen tieteellistä laatua ja innovatiivisuutta. Se ei ole sidottu asiantuntijapaneelin eikä yksittäisten asiantuntijoiden näkemyksiin. Kansainvälisyyden merkitys arvioidaan tieteellisin perustein eikä hakemuksen kielen perusteella. Hakemusten käännettämisen osalta lisäselvityksessä on todettu, että kielilain tultua voimaan oli selvitetty mahdollisuutta käännettä englanniksi kotimaisilla kielillä tehdyt hakemukset. Akatemia kuitenkin luopui ajatuksesta oikeusturvasyistä ja käsittelyaikojen pitenemisen vuoksi. Opetusministeriö katsoi lausunnossaan Suomen Akatemian menettelyn olevan asianmukainen.

Saamani lisäselvityksen perusteella katson, että minulla ei ole edellytyksiä päätyä sellaiseen johtopäätökseen, että englanniksi hakemuksensa tehneet hakijat olisivat kotimaisilla kielillä hakemuksensa tehneisiin verrattuna eriarvoisessa asemassa hakemusten käsittelyn asianmukaisuuden suhteen. Tämän vuoksi kantelu ei tältä osin johda toimenpiteisiin.

3.2

Hakumenettelyä koskeva neuvonta

Asiaa on arvioitava yhtäältä kielellisiä oikeuksia ja toisaalta hyvää hallintoa koskevan sääntelyn perusteella. Perustuslain 17 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi, ja 2 momentin mukaan kielelliset oikeudet turvataan tarkemmin lailla. Kielilain 10 §:n 1 momentin mukaan valtion viranomaisessa ja kaksikielisessä kunnallisessa viranomaisessa jokaisella on oikeus käyttää suomea tai ruotsia. Perustuslain 21 §:ssä perusoikeutena turvattuun hyvään hallintoon puolestaan kuuluu hallintolain 8 §:n 1 momentin mukaisesti, että viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkaalleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa.

Käytettävissäni olleen aineiston mukaan vuoden 2007 tammikuun hakuilmoituksessa todettiin hakemuksessa käytettävän kielen osalta, että hakijoita *pyydetään tekemään hakemuksensa englanniksi*, kun taas Akatemian verkkosivuilla oli todettu, että *hakemus laaditaan englannin kielellä*.

Hakuilmoitus ja siihen sisältyvät tarkemmat hakumenettelyä koskevat ohjeet ovat osa hallintolain 8 §:n mukaisen neuvontavelvoitteen toteuttamista. Hakuilmoituksen tulisi antaa oikea ja riittävän kattava kuva noudatettavista menettelytavoista. Saamissani selvityksissä on korostettu sitä, että hakemuksessa käytetyllä kielellä ei ole merkitystä hakemuksen menestymiselle ja että myös suomea tai ruotsia on oikeus käyttää. Tämä ei kuitenkaan ole selkeästi ilmennyt hakuilmoituksesta, jossa hakijaa oli pyydetty käyttämään hakemuksessaan englantia. Vastaavaa muotoilua on käytetty myös tammikuun 2009 hakuilmoituksessa (päiväty 16.12.2008).

Mielestäni hakuilmoituksessa ja -ohjeissa olisi aiheellista tuoda selvästi esiin myös se, että hakemuksen voi lähtökohtaisesti toimittaa kotimaisilla kielillä. Saatan käsitykseni Suomen Akatemian tietoon.

Toiseksi totean, että käytettävissäni olleen aineiston mukaan vuoden 2007 tammikuun hakuilmoituksen informaatio englannin kielen käytöstä oli ollut erilaista kuin Akatemian verkkosivuilla esitetty tieto samasta asiasta. Koska ongelma on nyttemmin kuitenkin korjattu, en katso tältä osin aiheelliseksi ryhtyä enempiin toimenpiteisiin kuin että kiinnitän Suomen Akatemian huomiota huolellisuuteen hakumenettelyä koskevassa neuvonnassa, jotta samasta asiasta ei annettaisi ulospäin ristiriitaista tietoa.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 hakuilmoituksesta esittämäni käsityksen Suomen Akatemian tietoon ja kiinnitän samalla sen huomiota huolellisuuteen hakumenettelyä koskevassa neuvonnassa.